

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

«Təsdiq edirəm»:
Tədris məsələləri üzrə prorektor vəzifəsini
icra edən: dos. Z. Məmmədov
" 12 " 09 2025-ci il

FƏNN SİLLABUSU

İxtisas: 050118-Təhsildə sosioloji-psixoloji xidmət, 150121-İngilis dili müəllimliyi, 050101-Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimliyi

Fakültə: Filologiya və ibtidai təhsil

Kafedra: İbtidai təhsil və məktəbəqədər təlim

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: S/f. Məntiq.

Kodu: HFS-B 04.1

Tədris ili: II (2025/2026) Semestr: IV

Tədris yükü: cəmi: 90 saat. Auditoriya saati - 30 saat. (15 saat müh., 15 saat sem.)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 3 kredit

II. Müəllim haqqında məlumat: Mühazirə müəllimi: İsmayilov Arif İbrahim oğlu, ped.e.n., dos., seminar müəllimi: Həsənova Könül Yaşar qızı, baş müəllim

Məsləhət günləri və saati: I gün saat 10.00-11.00

E-mail ünvanı: arif.ismayilov@mail.ru; hesenova.konul1970@gmail.com

Kafedranın ünvanı: Lənkəran ş., H. Abdullayev küç., 22, 2 sayılı tədris korpusu

III. Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

Əsas ədəbiyyat

1. S.N. Vиноградов. Мəntiq, Azərnəşr, 2014
2. R. İmranoğlu. Мəntiq. Bakı, 2018
3. M. İsrailov. Мəntiq. Bakı, 2005
4. E.Ş. Məmmədov. Riyazi məntiqin elementləri. Bakı. 2018

Əlavə ədəbiyyat

5. M. İsrailov. Мəntiq terminlərinin izahlı lüğəti. Bakı. 2017
6. L.M. Lixtarnikov. Первое знакомство с математической логикой, Санкт-Петербург. 2017

IV. Prerekvizitlər: Fənnin tədrisi üçün öncədən başqa fənlərin tədris olunmasına zərurət yoxdur

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Təfəkkür ağılın elə bir fəaliyyətidir ki, onun vasitəsilə insan öz ətrafındakı aləmi, təbiəti və cəmiyyəti dərk edir. Təfəkkür vasitəsilə biz ətrafımızdakı mövcud hadisələri bir-biri ilə mqayisə edib-tutuşdurur, bəzi hadisələri eyniləşdirir, bəzilərini isə bir-birindən ayırırıq; hadisələrin ümumi, mühüm xassələrini tapırıq və nəticələr çıxarıırıq.

Təfəkkür düzgün və yanlış ola bilər. Məntiq düzgün təfəkkürün qanun və üsullarını öyrənir. Məntiqi təfəkkür sistemli və müntəzəm olması ilə fərqlənir. Məntiqin vəzifəsi düzgün təfəkkürün bütün formalarını sisteme salmaqdan ibarətdir. Qədim zamanlardan başlayaraq indiye qədər inkişaf etmiş məntiq elmini əsasən iki mərhələyə bölmək olar: ənənəvi məntiq üzərində qurulmuş "formal məntiq" və formal məntiq üzərində qurulmuş "Riyazi məntiq".

Məntiqi mühakimə yalnız riyazi məsələlərin həlli üçün yox, həm də qrammatik təhlil üçün, təbiətşünaslığın əsaslarına yiyələnmək və s. üçün zəruridir. Ona görə hər hansı savadlı mütəxəssis, məntiq elminin elementlərinə yiyələnməlidir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmaz, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrin biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və ya laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə və 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. İmtahanda qazanılan balların maksimum miqdarı 50-dir. Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır. İmtahan biletinə, bir qayda olaraq fənn üzrə proqram materialını əhatə edən 5 sual daxil edilir. Hər sual 10 bala qədər qiymətləndirilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş materialı dərinlikdən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəfidir.
- 9 bal- tələbə keçilmiş materialı tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açar.
- 8 bal- tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş materialı başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırma bilmir.
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal- tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırma bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur.

Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	əla	A
2.	81-90	çox yaxşı	B
3.	71-80	yaxşı	C
4.	61-70	kafi	D
5.	51-60	qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir görülməkdir.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə 15saat, seminar 15 saat. Cəmi: 30 saat

№	Keçirilən mühazirə və seminar məşğələlərinin məzmunu	Saatlar		Tarix
		müh	sem	
	I kollokvium mövzuları			
1.	Mövzu: Məntiq fənni və onun mövzusu və vəzifələri. IQ test nümunələri: şifrələr və sıralar. Plan: 1) Məntiq düzgün tefəkkür qanunları və formaları haqqında elmdir. 2) Şifrələrə aid çalışmaların həlli üsulları. 3) Sıra izləmələrinə aid test nümunələrinin həlli. Mənbə: 1, 2, 7.	2	2	
2.	Mövzu: Məntiqi tefəkkürün əsas qanunları. IQ test nümunələri:	2	2	

	Ədədlər və əməllər. Plan: 1) Eyniyyət qanunu. 2) Ziddiyyət qanunu. 3) Ədədlərə aid test nümunələrinin həlli yolları. 4) Əməllərə aid test nümunələrinin izahlı həlli. Mənbə: 2.3.5.			
3.	Mövzu: Üçüncünü istisna qanunu. Kafi əsas qanunu. lq test nümunələri: Ədəd-şəkil əlaqələri. Tərəzilər. Plan: 1) Üçüncü istisna qanunu. 2) Kafi əsas qanunu. 3) Ədəd -şəkil əlaqələrinə aid tapşırıqların icrası 4) Tərəzilərə aid test tapşırıqların izahı. Mənbə: 2.3.5.	2	2	
4.	Mövzu: Anlayışlar və onlara tərif vermə qaydaları. Cədvəllər və qrafiklər Plan: 1) Anlayışın formalaşması; məzmunu və həcmi. 2) Anlayışa tərif verilməsinin məntiq qaydaları. 3) Cədvəllərlə verilmiş test tapşırıqlarının həlli. 4) Qrafiklərlə verilmiş test tapşırıqlarının həlli üsulları. Mənbə: 2.4.5	2	2	
II kollokvium mövzuları				
5.	Mövzu: Ədədi ardıcılıqlar; onların verilməsi üsulları və növləri. Plan: 1) Ədədi ardıcılıqlar və onların verilməsi üsulları. 2) Ədədi və həndəsi silsilələr haqqında məlumat və onlarla bağlı test tapşırıqlarının həlli. 3) Ardıcılığın iki kənar həddinə görə orta həddin tapılması. 4) Oxşar qaydalara əsasən düzəlmiş ardıcılıqların qurulması. 5) İki və ya daha artıq ədəd arasında əlaqənin tapılması. Mənbə: 2.4.5.	2	2	
6.	Mövzu: Perimetrler və sahələr. Plan: 1) Sadə həndəsi fiqurların perimetrleri və onlara aid məntiqi məsələlər. 2) Fiqurların sahələri və onlara aid məntiqi məsələlər. 3) Perimetrler və sahələr mövzusunda (lq) məntiqi test tapşırıqlarının həlli üsulları. 4) Məntiqdən əsas 5 qızıl qayda. Mənbə: 3.4.6.	2	2	
7.	Mövzu: Təkliflərin isbatında elmi -məntiqi metodlar. Məntiq məsələlərin həlli. Plan: 1) Xüsusi və ümumi təkliflər. 2) İnduksiya və deduksiya 3) Analiz və sintez. 4) Əksinə fərzetmə metodu. 5) Məntiq məsələlərinin həlli üsulları. Mənbə: 2.6.7	2	2	
8	Mövzu: Sözlə bağlı (verbal) məsələlər. Plan: 1) Verbal test tapşırıqlarının icra edilməsi qaydası. Mənbə: 5.6.7	1	1	
	Cəmi:	15	15	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar

XII. Fənn üzrə təlim nəticələri:

- ❖ Mücərrəd tefəkkürün anlayış, hökm və əqlinətəcə kimi əsas formalarının məntiqi səciyyəsinə təsvir edir;
- ❖ Arqumentasiya prosesində formal məntiqin əsas prinsiplərindən düzgün, əsaslandırılmış və yaradıcı tətbiqini, düzgün nəticə çıxarmağını və ümumiləşdirmələr aparmağını izah edir;
- ❖ Yazılı və şifahi arqumentləşdirilmiş mühakimələrdə formal-məntiqi qanunların əsas tələblərinə riayət etməyi, sual və cavab məntiqində arqumentasiya mədəniyyətini nümayiş edir;

- ❖ Deduktiv eqli neticələr vasitəsilə arqumentləşdirilmiş mühakimələrdə mümkün situasiiv variantları modelləşdirən məsələləri həll etməyi və onlara uyğun çalışmaları yerinə yetirə bilər;
- ❖ Peşə və gündəlik həyatda hər hansı məsələ haqqında öz nöqtəyi-nəzərini arqumentləşdirilmiş qaydada müdafiə edərək, induktiv eqli neticələrdən istifadə etməklə məntiqi əsaslandırılmış nəticələr çıxarır.
- ❖ Analoji yolla eqli nəticə çıxarmağın ən müxtəlif üsullarına yiyələnməklə dünya və ölkəmizdə baş verən müəkkəb sosial inkişaf proseslərini məntiqi düzgün əsaslandırır.
- ❖ Formal və riyazi məntiq haqqında anlayışa yiyələnir.
- ❖ Məntiqi tefəkkürün əsas qanunlarını öyrənir.
- ❖ Anlayışın formalaşması və anlayışa tərif vermək üsullarını öyrənir.
- ❖ Mühazirələr və onlar üzərində əməlləri öyrənir.
- ❖ Kvantor daxil olan predikatların doğruluq çoxluqlarının təyin edilməsi qaydalarını mənimsəyir.
- ❖ Şərt və nəticə münasibətlərini, zəruri və kafi şərtə aid təklifləri öyrənir.
- ❖ Mühakimə və onun formaları ilə tanış olur.
- ❖ İsbat prosesi və isbatetmə üsullarını öyrənir.

XII. Fənn üzrə kollokvium sualları:

I KOLLOKVİUM SUALLARI :

1. Məntiq düzgün tefəkkür qanunları və formaları haqqında elmdir.
2. Şifrələrə aid çalışmaları həlli üsulları.
3. Sıra izləmələrinə aid test nümunələrinin həlli.
4. Eyniyyət qanunu.
5. Ziddiyyət qanunu.
6. Ədədlərə aid test nümunələrinin həlli yolları.
7. Əməllərə aid test nümunələrinin izahlı həlli.
8. Üçüncü istisna qanunu.
9. Kafi əsas qanunu.
10. Ədəd - şəkil əlaqələrinə aid tapşırıqların icrası

II KOLLOKVİUM SUALLARI :

1. Qrafiklərlə verilmiş test tapşırıqlarının həlli üsulları.
2. Ədədi ardıcılıqlar və onların verilməsi üsulları.
3. Ədədi və həndəsi silsilələr haqqında məlumat və onlarla bağlı test tapşırıqlarının həlli.
4. Ardıcılığın iki kənar həddinə görə orta həddin tapılması.
5. Oxşar qaydalara əsasən düzəlmiş ardıcılıqların qurulması.
6. İki və ya daha artıq ədəd arasında əlaqənin tapılması.
7. Sadə həndəsi fiqurların perimetrləri və onlara aid məntiqi məsələlər.
8. Fiqurların sahələri və onlara aid məntiqi məsələlər.
9. Perimetrlər və sahələr mövzusunda (IQ) məntiqi test tapşırıqlarının həlli üsulları.
10. Məntiqdən əsas 5 qızıl qayda.

XIII. İmtahan sualları:

1. Məntiq düzgün tefəkkür qanunları və formaları haqqında elmdir.
2. Şifrələrə aid çalışmaları həlli üsulları.
3. Sıra izləmələrinə aid test nümunələrinin həlli.
4. Eyniyyət qanunu.
5. Ziddiyyət qanunu.
6. Ədədlərə aid test nümunələrinin həlli yolları.
7. Əməllərə aid test nümunələrinin izahlı həlli.

8. Üçüncü istisna qanunu.
9. Kafi əsas qanunu.
10. Ədəd - şəkil əlaqələrinə aid tapşırıqların icrası
11. Tərəzilərə aid test tapşırıqların izahı.
12. Anlayışın formalaşması; məzmunu və həcmi.
13. Anlayışa tərif verilməsinin məntiq qaydaları
14. Cədvəllərlə verilmiş test tapşırıqlarının həlli.
15. Qrafiklərlə verilmiş test tapşırıqlarının həlli üsulları.
16. Ədədi ardıcılıqlar və onların verilməsi üsulları.
17. Ədədi və həndəsi silsilələr haqqında məlumat və onlarla bağlı test tapşırıqlarının həlli.
18. Ardıcılığın iki kənar həddinə görə orta həddin tapılması.
19. Oxşar qaydalara əsasən düzəlmiş ardıcılıqların qurulması.
20. İki və ya daha artıq ədəd arasında əlaqənin tapılması.
21. Sadə həndəsi fiqurların perimetrləri və onlara aid məntiqi məsələlər.
22. Fiqurların sahələri və onlara aid məntiqi məsələlər.
23. Perimetrlər və sahələr mövzusunda (IQ) məntiqi test tapşırıqlarının həlli üsulları.
24. Məntiqdən əsas 5 qızıl qayda.
25. Xüsusi və ümumi təkliflər.
26. İnduksiya və deduksiya
27. Analiz və sintez.
28. Əksinə fərz etmə metodu.
29. Məntiq məsələlərinin həlli üsulları.
30. Verbal test tapşırıqlarının icra edilməsi qaydası.

"İbtidai təhsil və məktəbəqədər təlim kafedrasının 05 sentyabr 2025-ci il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur.

Kafedra müdiri:

dos. A.B. Əliyev

Mühazirə müəllimi:

dos. A.İ. İsmayılov

Seminar müəllimi:

B/m K.Y. Həsənova